OIKEUSMINISTERIÖ

Lainvalmisteluosasto
Rikos- ja prosessioikeuden yksikkö
Erityisasiantuntija Sami Kiriakos

29.5.2017

U 1/2017 vp
EU/2016/1838

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: *Ehdotus rahanpesurikosdirektiiviksi (U 1/2017 vp)*

Yleistä direktiiviehdotuksesta

Komissio antoi direktiiviehdotuksen rahanpesun torjumisesta rikosoikeuden keinoin (ns. rahanpesurikosdirektiivi) 21.12.2016. Ehdotus on osa terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden rahoituksen torjumista koskevia toimenpiteitä, joihin komissio sitoutui antoi helmikuussa 2016 hyväksymässään toimintasuunnitelmassa terrorismin rahoituksen torjunnan vahvistamiseksi (KOM(2016) 50 lopullinen).

Direktiiviehdotuksessa on säännökset muun muassa rahanpesuna rangaistavien rikosten teonkuvauksista ja rangaistustasoista. Rahanpesulla tarkoitetaan rikollisesta toiminnasta lähtöisin olevaan omaisuuteen kohdistuvia tekoja, kuten muuntamista tai siirtämistä lailliseen tai näennäisesti lailliseen taloudelliseen toimintaan, joilla omaisuuden todellinen alkuperä peitetään. Rahanpesu on liitännäinen teko, joka edellyttää aina niin kutsuttua esirikosta, jolla saatuun omaisuuteen tai hyötyyn rahanpesutoimet kohdistuvat. Rahanpesulla pyritään yleensä mahdollistamaan omaisuuden riskitön käyttö, ja rahanpesu voi olla keino palauttaa rikoksella hankitut varat takaisin lailliseen tai laittomaan toimintaan.

Suomen kannalta tärkeimmät kysymykset

1. Itsepesu

Suomi on neuvotteluissa pyrkinyt siihen, että itsepesua koskeva kriminalisointivelvoite 3 artiklan 3 kohdassa rajoitettaisiin moitittavimpiin tekoihin ja siten, että velvoite ei ulottuisi merkittävästi laajemmalle kuin nykyään Suomessa säädetään. Huomattava enemmistö jäsenvaltioista kannattaa kuitenkin laajaa itsepesua koskevaa kriminalisointivelvoitetta, joten Suomen kannan mukaista rajoittamista ei ole 3 artiklan 3 kohdan sanamuotoon lisätty.

Puheenjohtajan viimeisimmässä kompromissiesityksessä 3 kohdan sanamuodon mukaan rahanpesurikoksista tulisi voida rangaista myös esirikoksen tekijää tai siihen osallistunutta henkilöä. Rangaistusvelvoitteen ulkopuolelle rajataan sanamuodon mukaan vain rikoksella saadun omaisuuden hankinta, hallussapito ja käyttö. Säännöksen tulkintaa kuitenkin täsmennetään 8 johdantokappaleessa siten, että itsepesun tulisi olla rangaistavaa, kun se aiheuttaa lisävahinkoa esirikokseen nähden, esimerkiksi saattamalla rikoksella saatu omaisuus kiertoon ja salaamalla näin omaisuuden laiton alkuperä. Siten 3 artiklan 3 kohtaa voidaan tulkita niin, että velvoite ei ulottuisi merkittävästi laajemmalle kuin nykyään Suomessa säädetään. Näin säännös voitaisiin Suomessa panna täytäntöön vakiintuneiden rikosoikeusjärjestelmän periaatteiden mukaisesti.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

2. Rangaistustaso

Suomen kannan mukaan neuvotteluissa tulee pyrkiä rangaistustasojen osalta ratkaisuihin, jotka voidaan kansallisesti panna täytäntöön siten, että kansallisen seuraamusjärjestelmän sisäinen johdonmukaisuus voidaan säilyttää.

Komission ehdotuksessa luonnollisille henkilöille määrättäviä seuraamuksia koskevan 5 artiklan 2 kohdan mukaan rahanpesurikoksista tulee säätää vankeusrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään neljä vuotta ainakin vakavissa tapauksissa. Suomi on neuvotteluissa pyrkinyt siihen, että tällainen rangaistusvelvoitteen rajaaminen vakaviin rahanpesurikoksiin pysyy direktiivissä, jotta olisi selvää, että velvoite koskee Suomessa vain törkeästä rahanpesusta säädettävää enimmäisrangaistusta. Neuvottelujen kuluessa jäsenvaltioiden laaja enemmistö on kuitenkin kannattanut rangaistusvelvoitteen ankaroittamista. Tämän vuoksi rangaistusvelvoitteen rajaaminen vakaviin tapauksiin on poistettu 5 artiklan 2 kohdan sanamuodosta.

Puheenjohtajan viimeisimmässä kompromissiesityksessä säännöksen tulkintaa täsmennetään johdannon 11 kappaleessa, jonka viimeisessä lauseessa todetaan, että silloin, kun jäsenvaltion lainsäädännössä yleisesti erotetaan rangaistukset ottamalla huomioon rikoksen vakavuus, direktiivissä määritelty enimmäisvankeusrangaistuksen vähimmäistaso voisi soveltua vain vakavampiin tapauksiin. Coreperissa 24.5. pidetyn käsittelyn perustella näyttää kuitenkin siltä, että puheenjohtajavaltio aikoo poistaa johdannon 11 kappaleen tai ainakin sen viimeisen lauseen.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan direktiivin täytäntöönpanovaiheessa olisi arvioitava tarkemmin sitä, voidaanko rahanpesusta nykyisin säädettyjen rangaistusasteikkojen katsoa täyttävän ehdotetut rangaistuksia koskevat velvoitteet. Oikeusministeriön arvion perusteella direktiivi voitaisiin panna täytäntöön siten, että kansallisen seuraamusjärjestelmän sisäinen johdonmukaisuus voitaisiin säilyttää.

Käsittelytilanne

Direktiiviehdotusta on käsitelty neuvoston työryhmässä tammikuusta 2017 alkaen useita kertoja. Puheenjohtajavaltion tavoitteena on saavuttaa direktiiviehdotuksesta neuvoston yleisnäkemys kesäkuun 2017 oikeus- ja sisäasian neuvostossa. Siten trilogit Euroopan parlamentin kanssa alkaisivat Viron puheenjohtajuuskaudella.

Puheenjohtajan kompromissiesitystä asiakirjassa 9280/17, jonka pohjalta U-jatkokirjelmä on laadittu, käsiteltiin Coreperissa 24.5.2017. Kompromissiesitystä tuettiin laajasti. Määrävähemmistön muodostava joukko jäsenvaltioita suhtautui kuitenkin kielteisesti edellä mainittuun rangaistustasoa koskevan johdannon 11 kappaleen viimeiseen lauseeseen.

Oikeus- ja sisäasian neuvostossa käsiteltävää asiakirjaa ei vielä ole saatavilla.